

Aprilska pomlad

Vreme in razmere v gorah v meteorološki pomladi 2008

✍ Miha Pavšek¹ in Gregor Vertačnik²

¹ Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Novi trg 2, Ljubljana.

² Urad za meteorologijo, Agencija RS za okolje, Vojkova 1b, Ljubljana.

Nebo nad meteorološko postajo v Ratečah je bilo letošnjo pomlad pogosto zaprto.

© Miha Pavšek

Poletje je v popolnem razmahu, mi pa se po stari navadi spet oziramo za preteklim vremenom, čeprav nekateri menijo, da so poročila o tem star papir. V mislih imamo letošnjo od vode in više zgoraj tudi od snega razvajeno pomlad. Mi ljubitelji gora smo ob koncih tednov le z veliko potrpljenja našli nekaj vremenskih lukenj, ki so nam omogočile občasno višinsko potepanje. A kaj več kot za dan ali dva ni šlo, le praznični dnevi okoli velike noči so nam bili nekoliko bolj naklonjeni. Verjamem, da ni bilo to pomlad skoraj nikogar, ki ga ne bi ujela kakšna ploha ali celo nevihta (in to ne le v gorah ...), pa če je bil na to pripravljen ali ne. Vse spomladansko meteorološko trimesečje se nam je zdelo, da imamo opravka z aprilskim vremenom. In to potem, ko nam je lanski april namenil le nekaj kapelj dežja!

Narava je še enkrat pokazala svojo »muhavost«, seveda pa je po drugi strani prav ta njena spremenljivost, pestrost, raznovrstnost in nepredvidljivost tisto, kar ji omogoča trajen obstoj. Nekaj povsem drugega, kot je vsakdanje človeško pehanje za ljubi kruhek, dom in domovino. A vendarle si je treba tudi med tem tekom »na kratke proge« kdaj vzeti čas zase in svoj duhovni dvig; gore so kot nalašč za to. In prej ali slej bomo prav v njih naleteli na kakšnega somišljenika, tudi na takega, ki se zanima za star papir. Če smo že omenili mokroto kot simbol letošnje meteorološke pomladi, moramo vsekakor omeniti tudi, da so maja povsem zatajili ledenjaki in polulana Zofka, saj smo takrat imeli prvo večdnevno obdobje stabilnega vremena. Mimogrede, 15. maj, ko goduje že omenjena svetnica, so izbrali celo za svetovni dan podnebnih sprememb. In obisk vzpetin je kot nalašč za premislek o tem, koliko »podnebnega« masla ima na glavi vsak izmed nas.

Analiza izmerjenih podatkov za pomladno obdobje je pokazala, da so bile temperature po Sloveniji v povprečju za stopinjo Celzija nad klimatološkim povprečjem obdobja 1971–2000, medtem ko je bila količina padavin po večini nadpovprečna. Minula meteorološka pomlad se je

začela s pretopljenim vremenom, a smo se že 4. marca vrnili na zimski tir. V sredogorju in visokogorju je zapadlo kakega pol metra novega snega, močno je snežilo tudi v niže ležečih krajih. Izraziti, a kratki ohladitvi je sledilo daljše obdobje nadpovprečno toplega vremena, z največ padavinami konec prve dekade in sredi marca, ko smo bili deležni nekaj več sončnega vremena. 18. marca se je močno ohladilo, nekaj dni pozneje pa se nas je lotil sneg. V višjih legah in na dinarskih planotah Notranjske je v štirih dneh zapadlo približno meter novega snega. Na Kredarici so 25. marca namerili 305 cm visoko snežno odejo, mesec pa se je v vremenskem pogledu končal podobno, kot se je začel, le z veliko več snega.

Aprila se je spet ohladilo, a je bilo prve dni meseca suho in delno sončno. S sprva rahlimi padavinami je prišla tudi otoplitev in snežna odeja se je odebelila le v visokogorju. Ob koncu padavinskega obdobja, natančneje, 12. aprila, se je spet ohladilo. Druga polovica meseca je minila v znamenju aprilskega vremena (kdo bi si mislil, da imamo lahko aprila tudi v resnici aprilsko vreme ...) z letnemu času primernimi temperaturami. V sredogorju je sneg počasi kopnel, medtem ko so med 22. in 25. aprilom na Kredarici s 435 centimetri dosegli vrhunec sezone.

V prvi polovici maja se je zima dokončno umaknila pomladi, zato je sneg v visokogorju hitro kopnel. Od 16. do 23. maja je sledilo padavinsko obdobje, v katerem so bile temperature delno pod dolgoletnim povprečjem. Sledil je poletni finale pomladi, ki ga je po nižinah zaznamoval prvi vročinski val, saj so temperature v večini tamkajšnjih krajev presegle 30 stopinj Celzija. Sneg je pobiral kot za stavo in zadnje majsko jutro so na Kredarici izmerili nekaj več kot dva metra debelo snežno odejo.

Preglednica: Povprečna temperatura (°C) in količina padavin (mm) v meteorološki pomladi 2008 ter primerjava s povprečjem obdobja 1971–2000. Vrednosti za meteorološko postajo Vogel so izračunane tudi ob pomoči podatkov bližnjih postaj, saj večina majskih meritev manjka.

Postaja (nadmorska višina)	Povprečna T	Odklon T	Padavine	Indeks padavin glede na povprečje 1971–2000
Rateče (864 m)	6,5	0,8	349	102
Planina pod Golico (970 m)	6,1	0,5	526	127
Vojsko (1067 m)	5,9	0,9	676	125
Vogel (1535 m)	3,1	0,6	875	132
Krvavec (1740 m)	1,7	0,4	369	119
Kredarica (2514 m)	-3,3	0,3	620	138

Vir: Arhiv Urada za meteorologijo Agencije RS za okolje

V primerjavi z lansko letošnja pomlad po temperaturah ni bila kaj dosti drugačna od povprečja v obdobju 1971–2000. Marec je bil nekoliko prehladen, april malce pretopen, zadnji pomladni mesec pa že občutno pretopen (odklon približno 1,5 °C). Nadpovprečno mokra marec in april sta ob sicer povprečnih temperaturah poskrbela za precejšnjo rast višine snežne odeje v visokogorju – s podpovprečne na začetku pomladi na precej nadpovprečno, še posebno maja. Zima je z zamudo navrgla nenavadno veliko snega, zlasti v Dinaridih, saj ga je marca ponekod padlo več kot trikrat toliko, kot bi pričakovali. Maja je bila količina padavin v mejah povprečnih vrednosti. V celoti gledano so na večini postaj v višjem svetu to pomlad izmerili do 40 % padavin več kot po navadi. Na padavinskih legah Julijskih Alp (na primer na grebenu Spodnjih Bohinjskih gora) se jih je nabralo tudi do 1000 mm. V skladu s padavinami je bilo »žalostno« trajanje sončnega obsevanja. V prvih dveh mesecih ga je primanjkovalo, v maju pa ga je bilo »preveč«.

V rubriko »saj ni res, pa je« lahko tokrat uvrstimo obe obilni sneženji v marcu in nenavadno topel konec pomladi. 5. marca zjutraj so na Kredarici izmerili 64, na Voglu 55 in na Vojskem 54 centimetrov novega snega. Drugo izjemno sneženje pa je bilo najizdatnejše na Notranjskem. V Novi vasi na Blokah (722 m) so 25. marca izmerili 86 cm snega (tri dni prej le centimeter ...); to nam da slutiti, da je tiste dni še nekoliko više zapadlo več kot meter snega. Kot že omenjeno, pa nas je zadnje dni maja zajel prvi letošnji vročinski val. Tudi v hribovitem svetu se je temperatura približala rekordnim majske vrednostim. 29. maja so na Kredarici izmerili 12,4 °C (rekord je 14,0 °C), na Vojskem pa 24,2 °C (rekord je 25,5 °C).

Morda je prav nekoliko pretopla in premokra pomlad poskrbela za to, da so bila ob koncu obdobja tla marsikje bolj razrahljana. S postopnim segrevanjem se namreč vse bolj pospešuje tudi temperaturno preperevanje kamnin. Še posebno intenzivno je zmrzalno preperevanje, pri katerem temperature večkrat prehajajo pod in nad ledišče, še posebno na apnenčastem površju. Zato ni čudno, da smo bili maja priče dvema zanimivima naravnima pojavoma – podoroma. Posledica prvega na jugozahodnih pobočjih Tosca (2275 m) je bilo zaprtje planinske poti Rudno polje–Studorski preval–Velo polje. Pri »fotogeničnem« viharniku je nekaj večjih balvanov in več manjših skal zasulo kakih 20 metrov poti; ta je bila še konec junija uradno zaprta.

Bo Čedca, nestalno slapišče, tudi odslej najvišji slovenski slap?

Očem malo bolj skrito, a morda še slikovitejše pa je bilo podiranje sten na območju Čedce, najvišjega slovenskega slapa nad Jezerskim. Še to zimo nekajkrat preplezan slap, natančneje, del tamkajšnjih sten, je šel »v dolino« že maja (in menda z njim tudi večina plezalnih smeri), podiranje pa se je nadaljevalo tudi junija. Po nekaterih ocenah manjka petina do četrtnina zgornjega ostenja. Potem ko je na Jezerskem pred stoletji odtok jezera, izginja tudi druga naravna znamenitost. A morda bo tudi tokrat voda našla pot tako, da bo v prihodnje slapič občasno še tekel prav od vrha do tal in pozimi – za vse ljubitelje »ledenjakov« – spet zamrznil. Sicer pa se narava hitro prilagaja novim razmeram; le kdaj ji bo v tem pogledu sledil tudi človek? ◉

Tadeja Subic

Naše gore se spet podirajo

Zadnjih nekaj let tako rekoč ne mine eno, brez da bi kakšna slovenska gora temeljito spremenila svoje obličje. (Če bi tale zapis nastajal v moški režiji, bi avtor zelo verjetno namignil na ženski spol gore in z njim povezano potrebo po neprestanem spreminjanju podobe; ker pa prispevek tipkajo ženski prsti, se bom od teh globokoumnih ugotovitev – »gora je kot ženska ...« – z največjim zadovoljstvom oddaljila.) Na majhne spremembe, ki se v življenju gora dogajajo vsak dan, smo obiskovalci apnenčastih skladov, predvsem plezalci, tako ali tako že navajeni; nek moj plezalski kolega je imel za kakšna posebno krušljiva mesta navado že skoraj ljubkovalno reči, da so sestavljena iz samih monolitkov – živ dokaz, da je na vsako stvar mogoče pogledati s svetle strani. Kaj je svetlega v tem, da se na tone preperelega skalovja podre čez zelo obljudeno markirano pot ali da popolnoma spremeni, pravzaprav izbriše podobo najvišjega slovenskega slapu, bomo morali pa šele ugotoviti ...

Po zadnjem otresanju prhke kamnine iz naročij gora je postala pot na Velo polje s poključkega Rudnega polja na odseku okoli Tosca neprehodna zaradi precejšnjega podora, ki jo je zasul v dolžini približno 20 metrov, zato je do nadaljnjega zaprta. Menda gre za že

znano problematično mesto na poti, kjer je bilo v preteklosti že nekaj manjših podorov. Ker je letošnji takšnih razsežnosti, da ga markacisti Komisije za planinska pota in ostali zainteresirani niso sposobni sanirati sami, je PZS sredi junija sklicala novinarsko konferenco in nanjo povabila predstavnike različnih ministrstev, uprave RS za zaščito in reševanje, TNP in še nekaterih drugih organizacij, da bi se dogovorili za pridobitev ustreznih finančnih sredstev za sanacijo ene izmed bolj priljubljenih poti proti Triglavu.

Podiralo pa se je tudi v Kamniško-Savinjskih Alpah. Ostenje Kočne je bilo že od konca maja zelo »nemirno«. Rezultat: Čedca, najvišji slovenski slap, priljubljen tudi med lednimi plezalci, je izginil. Kot je zapisala opazovalka dogajanja Anja Karničar na spletni strani Gore-ljudje, »zdaj vse stare smeri ležijo ob vznožju in čez čas, ko se morda Kočna spet umiri, bo stena čakala povsem sveža in nedotaknjena – in morda, morda si bo vsaj kak mali potoček našel pot prav od vrha do tal, morda bo tudi čez čas čez Čedco še tekel slap in mogoče bodo celo še zime, da zamrzne spet?!« Morda vse skupaj res ni le slabo ... Toda zaenkrat je teren tam okoli po poročanju opazovalcev še vedno zelo nestabilen, tako da ni priporočljivo *pasti firbca* preblizu svežih odlomov ...

Mateja Pate

Ropeman priporoča, kot del opreme za reševanje iz ledeniških razpok, tudi Podkomisija za vzgojo in izobraževanje pri Komisiji za alpinizem PZS.

WILDCOUNTRY
the cam company™

prižema za
vrvi 8,5 - 11 mm
ROPEMAN MK 2

prižema za
vrvi 10 - 11 mm
ROPEMAN MK 1

UVOZNIK IN ZASTOPNIK: TERRA MSG d.o.o., Partizanska 13a, Maribor,
tel: 02/250-09-66, terraclimb@siol.net, www.terra-sp.si

